

KÖZOKTATÁS

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR PEDAGÓGUSSZÖVETSÉG LAPJA

XXVII. ÉVFOLYAM, 2023/1. SZÁM

**OROSZ ILDIKÓ EL NEM HANGZOTT BESZÉDE
VOLODIMIR ZELENZKIJ SZÁMÁRA**

OROSZ ILDIKÓ EL NEM HANGZOTT BESZÉDE VOLODIMIR ZELENZKIJ SZÁMÁRA

Beregszászba látogatott augusztus 2-án Volodimir Zelenszkij ukrán elnök, ahol a kárpátaljai magyar kisebbség képviselőivel is találkozott, többek között Orosz Ildikóval, a Rákóczi-főiskola elnökével. A rövid találkozó során az intézmény elnök asszonya nem kapott szót, azonban sikerült átadnia az elnök úr számára a beszéde írott változatát és egy, a kisebbség helyzetéről szóló tanulmányt.

(Folytatás a 4. oldalon)

ZÁRÓKONCERTEK ÉS ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉSEK A TULIPÁN TANODA MAGYAR NÉPMŰVÉSZETI ISKOLÁBAN

A Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola 10 fő helyszínen – Beregszászban, Csepében, Tiszapéterfalván, Kisgejőcön, Nagyberegen, Nagydobronyban, Nagyszőlősen, Rahón, Técsön, Ungváron – valósította meg zárókoncertjét és ünnepi megemlékezését június 4-én, a nemzeti összetartozás napján. Az összetartozás táncát közel 2 000 gyermek táncolta el.

(Folytatás a 37. oldalon)

KRÓNIKA

P. Frangepán Katalin Gimnázium Elemi Iskola és Óvoda nyílt Királyházán

(3. oldal)

ANYANYELV ÉS OKTATÁS

Elhalasztották a nemzeti kisebbségi iskolák ukrán nyelvre történő átállítását

(6. oldal)

Diplomaátadó ünnepséget tartottak a Rákóczi-főiskolán

(8. oldal)

TERMÉSZETVÉDELEM

A Fekete- és a Gyulai-hegy Botanikai Védett területek

(12-14. oldal)

KUTATÁS

Tanulói létszámok alakulása Kárpátalján a háború után

(28-30. oldal)

PEDAGÓGUSPORTRÉ

„Lelkiismeretesen és odaadóan tanítani” – ez a legfontosabb. Bemutatjuk Kopasz Vivien-Kittit, a Forgolányi Általános Iskola alsóstanárát, a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola néptánc- és népi játékok oktatóját

(31. oldal)

NYÁRI PROGRAMJAINK

Idén is megrendezésre került a Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógusakadémia

(32. oldal)

ISKOLAI VIZIT

Beregszászi Kossuth Lajos Líceum – 120 éve a magyar nyelvű oktatás szolgálatában

(43-44. oldal)

A cseresznye, mint gyümölcs és dísznövény

A legkorábbi gyümölcsök egyike a cseresznye, melyet szinte mindenki ismer és kedvel. Sokak kedvence, hisz egyes korai fajták már május közepén meghozzák termésüket (Rita, Münchebergi, Sándor, Bigarreau Burlat).

A cseresznye (*Prunus avium*) taxonómiaiilag a rózsafélék (*Rosaceae*) családjába, a szilvafélék (*Prunoideae*) alcsaládjába tartozik. A *Prunoideae* alcsaládra a csonthéjas termés jellemző.

A cseresznye **alanyhasználatot** illetően házikertben a közepes növekedési erélyű, ellenálló sajmeggyre szemzés a leginkább kedvező. A vadcsesznye alany igényesebb, a sajmeggy alany homokos talajon is jól fejlődik, szárazság- és hidegtűrő. Nagyüzemi termesztésben jól használhatók a 'Gi-Sela 6' és 'Prob' fajhibrid alanyra oltott fajták.

A termőhelyi igényeket figyelembe véve igényesebb, mint a meggy. A cseresznye a melegebb fekvésű helyeken természetközvetlenül sikeresen. A téli lehűléseket viszonylag jól tűri, de a tavaszi fagyok a virágzások nagy károkat okozhatnak. Fényigénye nagy, vízigénye közepes, évi 550-600 mm csapadék mellett optimálisan fejlődik. A legalkalmasabb talajok a számára a középkötött mélyrétegű jó levegőztetésű talajok, melyek tápanyagban gazdagok, jó vízgazdálkodásúak, pH-juk 5,5-7,5 között mozog. Száraz körülmények között, főleg meszes talajon klorotikus elváltozások jelenhetnek meg.

A cseresznyefajtákat elsősorban érési idejük alapján szokták megkülönböztetni (korai, kései), vagy feldolgozási módjuk szerint (friss fogyasztásra, lekvár, pálinka készítésre alkalmas). A cseresznyék nem csak piros, de sárga és fekete húsúak is lehetnek.

Egyik nagyon kedvelt fajta a **Bigarreau Précoce Bernard** (bigarreau = ropogós) május közepén érő cseresznye fajta. Fogyasztható friss nyers formában, de konzerválásra és továbbhasznosításra is kitűnően alkalmas.

Bigarreau Burlat cseresznye egy kiegyenlített május végen termő cseresznye. Fájának erős vesszői az ég felé nyúlnak.

Guigne Early Rivers (guigne = szivalakú) jó hideg és fagyűrő fajta, fája nagy és erősen szétterülő. Termése kiegyenlített, húsa lédús, illatos és édes. Jól bírja a vizet, repedésre nem hajlamos.

Júniusban termő fajták

Bigarreau Stark Hardy Giant: termőre gyorsan forduló, sötétpiros színű, illatos fajta. Jó porzója a többi fajtának. Szálítást jól bírja, nem hajlamos a repedésre.

Bigarreau Van: sűrűn hozza virágait, ezért minden évben meg kell metszeni, többnyire azért is hogy ne legyenek aprók a termések. Kiváló minőségű, nehezen szedhető fajta.

A cseresznye vízajtó, kiváló vese- és vértisztító, és az ízületeire is bizonyítottan kedvező hatása van. A vér húgsavtartalmának csökkentésével a köszvényes rohamok megelőzésében is nagy segítségére van. Gyulladást csökkentő hatása révén a reumás ízületi gyulladásokat is enyhíti.

Ennek a kedvelt gyümölcsnek sok csodálatos egzotikus rokona van.

Ilyen például a Bessey cseresznye. Kistermetű bokor, kékes levelei és bőséges fehér virágai vannak. A cseresznye gyümölcsei lédúsak, fanyarak és fekete színűek. A Bessey cseresznye homokos talajon is megterem. Megérdemelten az egyik legszebb egzotikus növénynek számít. Nemzetségének egyik legkedveltebb képviselője Gondozása nem jár különösebb nehézségekkel. A cserje eredeti megjelenésének és a bogyók szokatlan ízének

Japáncseresznye (*Prunus serrulata*) saját fotó

kombinációja különösen népszerűvé teszi ezt a cseresznyefajtát. Egy termő növény magassága általában nem haladja meg az 1,5 m-t. Az első betakarítás már az ültetést követő második évben betakarítható. A tényleges terméshozama átlagosan 14 év. Ezt követően a gyümölcsök száma csökken. A cserje kis méretéhez képest a bogyók meglehetősen nagyok (átlagos súlya 2,5 g). A sötétbarna színűek, gyakran fekete árnyalattal. Az egyik jellegzetes különbség a klasszikus cseresznyéhez képest, hogy az érett gyümölcsök nem annyira savasak.

A japáncseresznye (*Prunus serrulata*) a rózsafélék (*Rosaceae*) családjába tartozó díszfa. Kelet-Ázsiából származó faj, mely a legkedveltebb díszcseresznyénk.

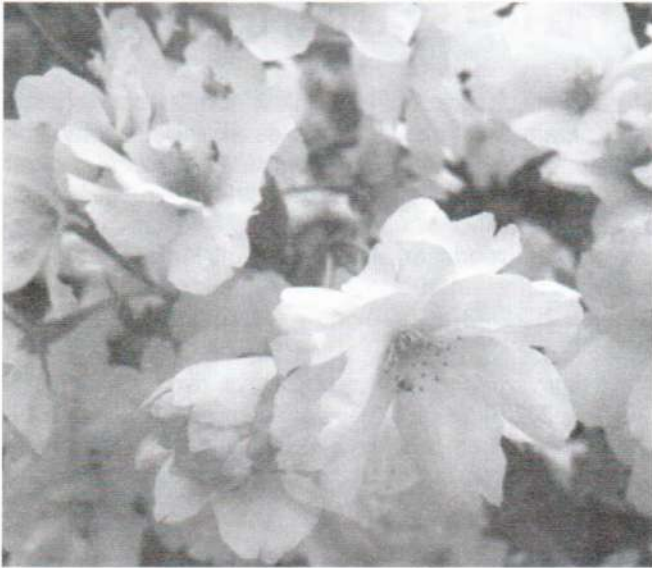
A közönséges cseresznyéhez igen hasonló, széles koronájú, 8-10 méterre is megnövő fa. Ám míg a közönséges cseresznye levelei a végükön egyenletesen hegyesednek, és szélük szabálytalanul durván fogazott, addig a japáncseresznye levele a végén hirtelen elkeskenyedik, hosszú hegyben végződik, a levél széle egyenletesen, aprón fogazott, a fogak előre állnak, finom szálkaszerű hegyben végződnek. Koronája kevés ágú. Április végén május elején egy csomóban 3-5-ösével nyíló, szimpla, fehér, bimbóban rózsaszín virágai nem illatosak. Nedves, humuszban gazdag, középkötött talajba, napra vagy félárnyékba való. A pangóvizet nem tűri. Sok rovarkártevője van.

A fajták (többségében még Kínában és Japánban szelektált fajták) szín- és alakgazdagsága rendkívül nagy, a hófehértől a sárgászöldön keresztül a sötét rózsaszínig terjedő szimpla vagy rózsaszín virágokkal. Ősszel lomjuk színesedik.

A cseresznyefa Japán nemzeti jelképe, identitásuk része. Megjelenik a japán ételekben és a művészetben is. A Fuji hegység istennője életre keltette a halott virágokat, hogy a hegységet díszbe borítsa – tartja a legenda. A hanami, vagyis a virágnézés hagyományát a japánok a 700-as évek elején, vették át Kína egyik legjelentősebb császári dinasztiájától, a Tang dinasztiától. A hanami ekkor még csak a tehető japán emberek időtöltése volt, és csak később, a 700-as évek végén, kezdett egyre szélesebb körben népszerűvé válni. Hosszú több ezer év nemesítési folyamat eredményeképpen néz ki úgy, ahogy ma láthatjuk.

A japánok a virágnéző ünnepeket (*hanami*) országsszerte mindenütt megtartják, a cseresznyevirágzás idejétől függően, országgrészenként időbeli eltéréssel. Olyannyira komolyan veszik,

hogyan a meteorológiai intézetek ebben az időszakban előrejelzéseket készítenek, hogy délről északra haladva melyik zónában hány százaléknál tart a cseresznye virágzása. Japán legnagyobb cseresznyevirág-néző helye a Mjogi-hegy lábánál levő Szakura no Szato („Cseresznyefalva”), ahol több mint ötezer cseresznyefa található.

„Amanogawa” fajta

„Kiku-Shidare” fajta

„Ukon” fajta. Forrás: google.com

De nem csak Japánban csodálhatjuk meg a cseresznyefák virágzását. Dél-Koreában a japán megszállás alatt honosodott meg a *hanami*, amely nem távozott a gyarmatosítókkal; manapság országszerte lehet nézegetni tavasszal a virágokat. A leghíresebb nem Japán szakuravirágzás mégsem Koreához, még csak nem is Ázsiához, hanem az Egyesült Államok fővárosához, Washingtonhoz köthető, ahova 1910-1912 között érkezett a Japán által küldött nem kevesebb, mint 3020 cseresznyefa. Ezzel párhuzamosan Európában például Angliában (London, Kew Garden), Belgiumban (Hasselt, Japanese Garden), Svédországban (Stockholm, Kungsträdgården), Spanyolországban (Madrid, Jerte Valley) is megtekinthetjük a fák virágzását.

Kicsit közelebb, Kárpátalján is több helyen jelen vannak a cseresznyefák. Nagyon szép sétányokat láthatunk Ungváron, Nagyszőlősön, Munkácson, és már Beregszászban is egyre elterjedtebb dísznövény, ez a csodaszép virágú fa.

Több történet is kering arról, hogyan került Kárpátaljára a szakura. Az egyik szerint egy japán küldöttség díszcseresznyefa-cserjékkel szerette volna megajándékozni Ferenc József osztrák császárt. Útjuk során, Munkácson töltöttek egy éjszakát. Hamar híre ment, hogy az utazók értékes növényt szállítanak. Ezért az éj leple alatt a csemetek egy részét ellopták. Majd, Ungváron különleges gyümölcsfaként eladták. Termést hiába vártak, mert bár a virágok gyönyörűek, de meddők, így termést nem hoznak.

Egy másik, valamivel hihetőbb történet szerint a 18. században Schönborn gróf, a telepítette ide a fákat, mert megszálltja volt a különleges növényeknek.

A valóságban – a korabeli dokumentumok szerint – az első facsemeteket az 1920-as évek elején ültették el Ungváron.

Több hagyomány, hiedelem is kapcsolódik a japáncseresznyéhez. Az egyik ilyen hiedelem szerint minden egyes szakura virág egy gyermek sorsát jelenti. Minél több virág nyílik tavasszal, annál boldogabb élet vár az emberekre.

Fodor István (1907-2000) Kárpátalja nemzetközi szinten is nagyra becsült botanikusa és ökológusa „Екзоти Карпат” c. művében említést tesz a szakuráról, és arról milyen fajok fordulnak elő Kárpátalján. Ilyen például a nankingi cseresznye (*Prunus tomentosa*) Japánból és Észak – Kínából származik. Bokor, erősen szőrös levelekkel. Ennek a cseresznyének a fehér-rózsaszín virágai is nagyon dekoratívak. Kárpátalján széles körben termesztik kertépítés céljából. Az Észak-Amerikából behurcolt Bessey cseresznye sokkal ritkábban fordul elő.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK:

C. С. Фодор, В. К. Терлецький, Я. Д. Гладун (1982): Екзоти карпат, Ужгород Ордена Дужби народів видавництво «Карпати»

Szerk: **Dr. Schmidt Gábor** (1991): Kertészeti Dendrológia KEÉ Házinyomdája

В. М. Меженський, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (2014): Considering the issue of aligning Ukrainian plant names. Communication 2. Names for Prunus species, Journal of “Plant Varieties Studying and Protection”

Kocsis Julianna: A japáncseresznye és Kárpátalja, (<https://karpatalja.ma/sorozatok/legendak-karpataljan/legendak-karpataljan-a-japan-cseresznye-es-karpatalja/>)

<https://www.agraroldal.hu/novenytermesztes-rovat.html>

<https://kertlap.hu/korai-gyumolcsunk-cseresznye/>

Molnár Krisztina, Kopor Zoltán

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

– Diákjaink idén is eredményesen képviselték iskolánkat a kistérségi és a KMPSZ vetélkedőkön egyaránt, továbbá nemzetközi versenyeken is részt vettek. A kistérség iskolái közül az egyik legeredményesebbek voltunk az elmúlt tanévben is, rengeteg dobogós helyezést gyűjtve történelemből, ukrán nyelvből és irodalomból, illetve matematikából, annak ellenére, hogy a versenyfeladatok nem voltak lefordítva magyar nyelvre.

– *Vannak-e órán kívüli foglalkozások az intézményben?*

– Rengeteg tanulmányi kirándulást, osztályon kívüli foglalkozást szervezünk diákjainknak, a Nagyberegi Tájháztól a Hoverlágig. Nagy hangsúlyt fektetünk az NMT-re való felkészülésre, de emellett a tanulóknak van lehetőségük torna, néptánc, vagy Dzsura (katonai-hazafias játék) szakkörökre is beiratkozniuk. Kötelességemnek, célomnak tekintem, hogy ápoljuk nemzeti hagyományainkat, ezért együttműködünk a Sodró együttessel, akik táncházakat tartanak nálunk, továbbá fellépnek a szüreti- és farsangi ünnepeinken.

– *Hány személyt foglalkoztat jelenleg az iskola?*

– Jelenleg 43 pedagógus és 16 technikai dolgozó alkotja kollektívánkat. Különösen büszke vagyok arra, hogy a Drávai-ösztöndíjban négy kollégánk részesült az utóbbi tíz évben, amely a legmagasabb szakmai elismerés városunkban.

– *A háború hatással volt a kollektíva létszámának alakulására?*

– Néhány kollégánk sajnos arra kényszerült, hogy kivándoroljon külföldre, de sikerült pótolnunk őket, így nem szenvedünk tanárihiányban.

– *Milyen az iskola, ezen belül a tantermek felszereltsége, vannak-e szaktantermek?*

– Két tornateremmel, két informatikateremmel, két ukrán kabinettel, kémia szaktanteremmel rendelkezünk, de van

földrajz-, biológia-, matematika-, fizika-, és magyar nyelv szaktantermünk is, amelyek egyben osztályoknak is helyt adnak.

– *Hogyan befolyásolták az áramkimaradások és a légiradók az oktatási folyamatot?*

– Rendelkezünk óvóhellyel, és generátorokkal is felszereltünk, így tudunk alkalmazkodni az említett helyzetekhez. Ezen kívül saját, iskolai Classroom rendszerünk is van, ha esetleg távoktatásra kerülne sor.

– *Végezetül még az érdekelne, hogy mi az iskola mottója?*

– „Kárpátalján az oktatás és a nevelés szolgálatában, a felnövő nemzedékért”.

Kopasz Gyula

KÖZOKTATÁS

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség lapja

Főszerkesztő: Kopasz Gyula

A szerkesztőbizottság: Orosz Ildikó (elnök),
Bak Éva, Benedek Imre, Dobsa Aranka,
Nagy Sándor, Szilágyi Lajos

Tördelőszerkesztő: Fábian Zoltán
Olvasószerkesztő: Orbán Gyula

Kiadja a KMPSZ megbízásából
a Kálvín Nyomda (90202 Beregszász, Kossuth tér 4.)

Felelős kiadó: Orosz Ildikó

Lapengedély száma: 3t №64, Példányszám: 2000

Levelezési cím: 90202 Beregszász,
O. Kobiljanszka u. 17. Tel.: (+380-31-41)-2-37-47
web: www.kmpsz.uz.ua e-mail: info@kmpsz.uz.ua

Megjelenik a BETHLEN GÁBOR ALAP TÁMOGATÁSÁVAL

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
ALAP

A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban megjelenő szerzői véleményekkel. A publikációkban közölt tényekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, visszaküldésüket nem vállaljuk.

Освіта (на угорській мові)

Засновник і видавець: Закарпатське угорськомовне педагогічне товариство

Регістраційне свідоцтво: 3т №64 від 20.03.1995.

Віддруковано: П.п. Лац Чілла Степанівна
М. Берегово, пл. Кошшута 4. Тираж: 2000